MIHAI MIRCEA ZDRENGHEA

LINGVISTICA COGNITIVĂ ŞI CATEGORIZAREA LINGVISTICĂ

Lingvistica cognitivă stabileşte o relaţie dialectică între structura şi funcţia limbii, pe de o parte, şi, pe de altă parte, între abilităţile nonlingvistice şi cunoaştere[1]. Cunoaşterea lingvistică nu mai este considerată o forma independentă de cunoaştere, care poate fi studiată în izolare, ci un tablou complex al înţelegerii şi producerii limbajului, rezultat al cooperării între forme distincte de cunoaştere. Deoarece lingvistica cognitivă vede limbajul subordonat capacităţilor cognitive ale omenirii, teme de interes special pentru lingvistica cognitivă includ caracteristicile structurale ale categorizării limbajului natural, principiile funcţionale ale organizării lingvistice, categorizarea interfeţei conceptuale, principiile funcţionale ale organizării lingvistice, interfaţa conceptuală dintre sintaxă şi semantică, fundalul experimental şi pragmatic al limbajului în folosire şi relaţia dintre limbă şi gândire, incluzând probleme ale relativismului conceptual şi ale universaliilor conceptuale (Ioniţă 2004, p. 16)[2].

Lingvistica cognitivă caută să evalueze sistemul integrat global al structurării limbajului (Talmy 2000, p. 4). Astfel, lingvistica cognitivă abordează problemele proprietăţilor formale ale limbii dintr-o perspectivă conceptuală şi, în acelaşi timp, caută să descrie structura gramaticală în termenii funcţiilor pe care le are în reprezentarea structurii conceptuale. În mod tradiţional, lingvistica cognitivă încearcă să determine structurile cognitive generale referitoare la conţinutul conceptual care îmbrăţişează atât structurile cognitive cunoscute din psihologie, cât şi pe cele din lingvistică.

În semantica cognitivă, sensul elementelor lexicale nu corespunde numai structurilor conceptuale clasice, care sunt rezultatul felului în care mintea noastră înregistrează proprietăţi ale entităţilor extralingvistice, ci şi structurilor conceptuale care sunt consecinţa felului în care noi funcţionăm în mediul înconjurător sau, cu alte cuvinte, care sunt consecinţa felului în care mintea noastră procesează, ordo-

[1] Lingvistica cognitivă este o abordare a analizei limbajului natural care pune accentul pe limbaj ca instrument pentru organizarea, procesarea şi prezentarea informaţiei. Metodologic vorbind, analiza bazei conceptuale şi experimentale a categoriilor lingvistice capătă o importanţă majoră în lingvistica cognitivă: ea consideră limbajul ca un sistem de categorii. Structurile formale sunt studiate ca reflecţii ale organizării conceptuale generale, ale principiilor categorizării, ale mecanismelor de procesare şi ale influenţelor experimentale şi ambientale.

[2] Lingvistica cognitivă este studiul limbii din punctul de vedere al funcţiei cognitive, unde *cognitiv* se referă la rolul crucial al structurilor informaţionale care intermediază relaţia noastră cu lumea înconjurătoare. Presupune că interacţiunea noastră cu lumea este mediată de structurile informaţionale mentale. Deci limbajul este văzut ca o reprezentare a cunoştinţelor despre lume, o colecţie structurată de categorii cu sens, care ne ajută să percepem noi experienţe şi să le înmagazinăm pe cele vechi.

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

nează şi interacţionează cu realitatea. Abordarea semantico-cognitivă ia în considerare factori care rezultă din felul în care noi funcţionăm în lumea înconjurătoare.

Din această caracterizare generală pot fi derivate trei caracteristici fundamentale ale lingvisticii cognitive: primatul semanticii în analiza lingvistică (dacă funcţia primară a limbii este categorizarea[3], atunci sensul trebuie să fie un fenomen lingvistic primar), natura enciclopedică a sensului lingvistic (acesta decurge din funcţia de categorizare a limbii) şi natura perspectivală a sensului lingvistic (care implică faptul că lumea nu este reflectată obiectiv în limbă).

Pentru un lingvist, categorizarea este o problemă importantă, pentru că scoate în evidenţă folosirea cuvintelor şi folosirea limbii în general. Deoarece producerea şi înţelegerea limbii implică procese cognitive, categorizarea este ceva care are loc în mintea noastră şi categoriile care rezultă din acest proces pot fi identificate unor concepte ce sunt depozitate în mintea noastră. Toate împreună formează aşa-numitul lexicon mental[4].

Prin experimente, Eleanor Rosch (1975, *et alii* 1976) a dezvoltat în psihologie ceea ce a fost numit *teoria prototipurilor şi a categoriilor de bază* (pe scurt, *teoria prototipurilor).* Contribuţiile experimentale ale lui E. Rosch sunt considerate de psihologii cognitivi ca fiind cele care au revoluţionat studiul categorizării în psihologia experimentală. Descoperirile şi propunerile lui E. Rosch au fost adoptate de psiholexicologia formală, care încearcă să ofere modele formale pentru memoria conceptuală umană şi pentru felul ei de operare. Teoria prototipului s-a bucurat de un succes tot mai mare după 1980, prin faptul că a stabilit câteva caracteristici tipice: (1) categoriile prototipice au grade de tipicalitate; nu fiecare membru este în mod egal reprezentativ pentru o categorie, (2) categoriile prototipice au o structură asemănătoare, (3) categoriile prototipice sunt mai puţin definite la extreme şi (4) categoriile prototipice nu pot fi definite printr-un singur set de atribute criteriale. De aceea există două feluri în care înţelegem termenul de *prototip*: ca membru central al unei categorii sau ca o reprezentare schematică a elementului central conceptual al unei categorii.

E. Rosch a stabilit, astfel, paradigme în psihologia cognitivă, pentru a demonstra centralitatea, asemănarea în cadrul unei familii, categorizarea de bază şi primatul asupra părerilor clasice. Teoria ei nu ia în considerare trăsături funcţional abstracte, exclude existenţa unor concepte disjunctive, care sunt deseori concepte su-

[3] Categorizarea este procesul prin care obiecte sau evenimente independente sunt tratate echivalent şi este o funcţie inerent pragmatică, un act al corpului uman, al minţii şi al vorbirii. Oamenii trăiesc într-o lume categorizată: de la obiectele din casă la emoţii, de la obiecte şi evenimente la categorii ale limbajului, care, deşi unice, sunt privite ca membri ai unor anumite clase.

[4] Categorizarea este domeniul din psihologie care tratează vechea problemă filosofică a universaliilor, adică faptul că obiecte sau evenimente unice pot fi tratate ca membri echivalenţi ai unei clase. Deoarece nu avem acces direct la fenomenele cognitive, ipoteza noastră poate fi susţinută de argumente filosofice, de cercetări psihologice în aparatul senzorial uman şi de evidenţa experimentală bazată pe comportamentul lingvistic sau de altă natură.

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

praordonate, dar în acelaşi timp nu poate discuta cazurile mai deosebite[5]. Ca rezultat al testelor sale experimentale, E. Rosch ajunge la concluzia că (1) categoriile se bazează pe capacităţile cognitive ale minţii umane, (2) categoriile cognitive sunt ancorate în prototipuri conceptuale tipice, (3) limitele acestor categorii nu sunt bine conturate şi (4) prototipurile nu sunt cele mai bune exemple ale categoriei[6].

G. Lakoff (1975, *passim*) subliniază structura internă gradată a categoriilor. El afirmă că limbile naturale conţin diferite mijloace care marchează această structură gradată[7]. Părerea lui G. Lakoff despre sens scoate la lumină limitările a ceea ce el numeşte *mitul obiectivităţii*. Pentru G. Lakoff (1975, p. 221) lingvistica cognitivă a început cu descoperirea că sistemele noastre conceptuale sunt ancorate în trupurile noastre. Descoperirea a venit simultan în domeniul culorilor, deoarece culorile se nasc din interacţiunea noastră cu lumea înconjurătoare, ele neexistând în afara noastră[8]. Abordarea cognitivă pretinde că sensurile nu există independent de percepţia şi cunoaşterea umană, ci sunt create de felul în care oamenii trăiesc fenomenele din jurul lor. Părerea cognitivă poate explica flexibilitatea sensurilor cuvintelor şi poate explica de ce este dificil de oferit definiţii ale acestor cuvinte. Această părere se concentrează asupra felului în care limbajul este conturat de experienţa umană şi de procesele cognitive. După părerea lingviştilor cognitivi, categoriile sunt conceptuale în natură şi multe, dacă nu toate categoriile noastre conceptuale, apar în limbă sub formă de categorii lingvistice.

Când s-au făcut încercări de a aplica la verbe analiza componenţială sau decompoziţia lexicală s-a observat imediat că studiul componentelor de sens trebuie văzute ca o structură semantică ierarhică şi nu o simplă sumă[9]. Complexitatea semantică a unor noţiuni cum sunt cele prin care se promite, se ordonă etc. este de aşa natură încât nu poate fi surprinsă de formula decompoziţiei lexicale pentru verbele implicate (asta nu înseamnă că analiza componentelor este imposibilă, ci pur şi simplu

[5] De exemplu, *tomată* este un caz deosebit pentru *fruct*, deoarece *tomată* combină o serie de trăsături de *fruct* şi *legumă*

[6] Astfel, prototipul este reprezentarea mentală, un punct de referinţă cognitiv, o idee conform căreia este folosit (Rosch 1975. Această opinie este împărtăşită şi de G. Lakoff (1986) şi G. L. Murphy (2002)

[7] După unii autori (Rosch 1999, Tye 2000, Waxman–Booth 2000, Allan 2001, Murphy 2002), categorizarea prin prototip oferă o abordare bună pentru categorizarea culorilor, speciilor naturale sau obiectelor produse de mâna omului. După cum spune G. L. Murphy (2002, p.86), „Conceptul de prototip rezolvă multe din problemele interpretării clasice; nu există trăsături definitorii iar efectele tipice pot fi prezise".

[8] Categorizarea culorilor este, în parte, o problemă de convenţie culturală, adică diferite culturi au graniţe diferite pentru categoriile culorilor de bază şi, în parte, o problemă de limbaj diferenţiat de gen, în sensul că femeile tind să facă o discriminare mult mai precisă între culori decât bărbaţii.

[9] Un verb ca *to kill*, de exemplu, a fost analizat ca kill (x, y): CAUSE(x,BECOME(y,NOT ALIVE)), unde *x* este **agentul** pentru *to kill* şi *y* este **pacientul/victima**. Structura de mai sus se citeşte: *x kills means that x causes y to become nor alive.* Această interpretare a fost imediat criticată, arătându-se că *to kill* şi *to cause to die* nu pot fi înlocuite unul cu altul. Se poate spune *Yesterday John caused Jim to die*, chiar dacă Jim moare astăzi. Dar acest lucru nu este posibil cu *Yesterday John killed Jim.*

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

faptul că formalismul nu funcţionează în acest caz (Verschueren 1981, p. 324). N. J. Verschueren a încercat să folosească paradigma decompoziţiei pentru a ilustra complexitatea fenomenului. Astfel, a încercat să construiască formule comparabile pentru diferite verbe ce denotă acte de vorbire. Imediat s-a izbit de o problemă serioasă. Formulele nu ofereau o diferenţiere a sensului între *to order* şi *to request*, sau pentru *to state* şi *to argue*. Or, *to order* şi *to request* nu sunt sinonime şi nici *to argue* şi *to state* (Verschueren 1981, p. 325). Astfel, putem concluziona că decompoziţia lexicală a verbelor care denotă acte de vorbire nu ne oferă decât construcţia unei formule generale în care sunt alăturate câteva componente semantice de bază. Este clar că astfel de formule nu pot explica în detaliu sensul individual al verbelor care denotă acte de vorbire[10].

Este evident că trebuie să căutăm un mod mai complex de a descrie structura semantică a verbelor acţiunii sau a expresiilor, dar asta nu înseamnă să abandonăm complet analiza componenţială sau decompoziţia lexicală. Este clar că orice tip de analiză semantică lexicală va avea nevoie de un anumit fel de decompoziţie. Dar trebuie să ţinem minte faptul că nu orice poate fi explicat prin conceptul de trăsături[11].

Pentru a identifica relaţii semantice între elementele lexicale, ar trebui să căutăm, poate, un răspuns în teoria structuralistă. Structuralismul saussurian consideră limba un sistem unic de elemente legate funcţional, în cadrul căruia fiecare element îşi derivă esenţa din relaţia funcţională cu celelalte elemente. Acest lucru înseamnă că, în cadrul vocabularului unei limbi, sensul fiecărui cuvânt depinde de existenţa celorlalte cuvinte. Sensul fiecărui cuvânt acoperă o arie conceptuală relativ mică ce reprezintă o parte dintr-un câmp conceptual mai larg[12].

Deoarece analiza componenţială este produsul structuralismului, ea preia şi o parte a problemelor acestuia. Cele două au în comun convingerea că o descriere adecvată a sensului unui cuvânt este aceea care acoperă sensul acelui cuvânt în toate

[10] Formula sugerată de N. J. Verschueren (1981, p. 325) este următoarea: SAV (x,y,(P): SAZ(x,y,Se)^INTEND(x, CAUSE([SAY(x,z,Se)], COME ABOUT-(ACCEPT(y,SA')))). Trebuie observat că **SAV** reprezintă verbe ce denotă acte de vorbire, **SA'** pentru toate aspectele actului de vorbire în cauză cu excepţia (1) a efectelor pe care **x** le generează în mod obişnuit şi care sunt reprezentate de ACCEPT(y,SA') şi (2) a faptului că **x** enunţă o propoziţie **Se** prin care doreşte să genereze acele efecte şi care sunt reprezentate de restul formulei.

[11] Totuşi există voci care susţin universalitatea unor seturi de trăsături semantice. Acestea trebuie manipulate cu grijă. Este adevărat că nu trebuie să ezităm să identificăm trăsături semantice la cuvinte din limbile naturale, dacă suntem conştienţi de consecinţe. De asemenea trebuie să evităm a încerca să obţinem formule spectaculoase (Verschueren 1981, p. 326).

[12] Grupul de cuvinte care împreună acoperă un câmp conceptual complet se numeşte **câmp semantic** sau **câmp lexical** sau **domeniu lexical**. În cadrul unui astfel de câmp, mărimea ariei conceptuale asociate unui anumit cuvânt este determinată de mărimea ariilor conceptuale ale cuvintelor din vecinătate. Câmpuri care constau din cuvinte ce aparţin aceleiaşi părţi de vorbire, de ex. *tower, steeple, turret, pinnacle* etc. se numesc câmpuri paradigmatice. Vorbim de câmp sintagmatic dacă el constă din cuvinte ce aparţin unor diferite părţi de vorbire legate sintagmatic; relaţiile sintagmatice se bazează pe conexiuni semantice esenţiale, cum ar fi cele dintre *to bark* şi *dog, hear* şi *ear, blond* şi *hair*. Un **câmp complex** include cuvinte ce aparţin unor părţi de vorbire diferite.

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

cazurile. Decompoziţia lexicală este nepotrivită pentru a explica structura internă a elementelor lexicale, iar abordarea structuralistă a câmpurilor semantice nu poate oferi destulă înţelegere a relaţiilor semantice dintre ele. Lexicalizarea diversităţii infinite posibile a realităţii pare să fie o misiune imposibilă pentru limbă. Structura internă a realităţii şi legile care guvernează aparatul perceptor ne-au dus la noţiunea de prototip[13]. O abordare a sensului din direcţia prototipurilor, care ţine cont de structura realităţii, de legile percepţiei şi de strategiile cognitive umane, rezolvă trei dintre problemele pe care le ridică teoria structurală a câmpurilor semantice[14].

Cel mai bun argument pentru abordarea prototipică este acela că, în practică, cele mai multe analize ale sensului cuvintelor se bazează, chiar dacă uneori inconştient, pe această teorie. Prototipurile sunt produsul proceselor cognitive care servesc pentru a înţelege realitatea. Judecăţi despre sensurile prototipice trebuie înţelese ca ipoteze, atâta timp cât ele nu au fost verificate prin testări psihologice cuprinzătoare. Deoarece prototipurile sunt unelte în categorizarea umană, această abordare este relevantă dacă suntem interesaţi de sensul unui cuvânt pentru a stabili comportamentul acestuia în conceptualizare.

Importanţa extensiei de la prototip de la prototip la celelalte elemente ale clasei ca principiu al structurii categoriale a fost recunoscută de mulţi lingvişti (Jackendoff 1983; Langacker 1987, 1991 etc.). Pentru R. Langacker extensia de la prototip coexistă cu un al doilea principiu de structurare, cel al elaborării unor **scheme**, unde acestea pot fi organizate ierarhic în cadrul unei categorii, în conjuncţie cu extensia de la prototip. Acestui tip de cercetare, H. W. Putnam (1975) îi adaugă teoria lui despre stereotipuri, ceea ce duce la o interpretare aproape enciclopedică a sensului cuvântului. *Realismul intern* a lui H. W. Putnam oferă o alternativă viabilă, care susţine (1) existenţa unei lumi externe fiinţelor umane, (2) existenţa unei legături între schemele conceptuale şi lumea înconjurătoare prin experienţa umană existenţa unui concept de adevăr care este bazat pe coerenţă ancorată în experienţă reală şi (3) existenţa posibilităţii ca omenirea să înţeleagă lumea înconjurătoare.

G. Lakoff şi M. Johnson (1980) au considerat că *realismul intern* trebuie dezvoltat şi de aceea au stabilit principiile *realismului experimental* şi ale *experimentalismului*, care caracterizează sensul în termenii *întruchipării*, care pretinde că structura conceptuală are sens pentru că este întruchipată. Structurile conceptuale pot fi înţelese pentru că există structuri pre-conceptuale (Lakoff 1987, p. 267)[15].

[13] Formarea de prototipuri, *i.e.* cazuri ideale ale unei anumite categorii, este unul dintre procesele cognitive care permit omului să perceapă mental diversitatea lumii. Acest proces este determinat de legile percepţiei şi de structura realităţii. Pentru fiecare categorie lexicalizată, cunoaşterea umană are un exemplu prototipic (care nu este neapărată nevoie să fie un membru al categoriei, ci este un fel de imagine mentală), care este folosit ca măsură pentru a decide dacă putem numi un anumit obiect cu un anumit cuvânt sau nu (Verschueren 1981, p. 332).

[14] N. J. Verschueren (1981, p. 334) spune că „idea prototipului arată cât de nepotrivite sunt alte păreri despre câmpurile semantice sau despre analiza componenţială".

[15] Modelele cognitive sunt direct întruchipate din punctul de vedere al conţinutului sau sunt legate sistematic de modele întruchipate. Modelele cognitive structurează gândirea şi sunt folosite pentru a

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

Categoriile cognitive sunt stocate în mintea noastră sub formă de concepte mentale şi sunt semnalate de cuvintele unei limbi. Ele nu reprezintă categorii arbitrare ale fenomenelor, ci trebuie considerate ca bazându-se pe capacităţile cognitive ale minţii umane (Labov 1973, p. 79). Categorizarea implică două etape: percepţia unui obiect în întregimea sa (aşa-numita *percepţie holistică*) şi un tip de descompunere a întregului (*gestalt*) în proprietăţi sau atribute individuale. Când listele de atribute pentru membrii categoriilor individuale sunt comparate, ele trebuie să reflecte relaţiile de similitudine dintre diferitele categorii (Taylor 1989, p. 51). Astfel de relaţii de similitudine pot include toţi membrii categoriei (*category-wide attributes*) sau ele pot stabili legături numai între anumiţi membri. În ultimul caz, coerenţa categoriei este generată de asemănările de familie[16].

Dacă termenii concreţi sunt categorii prototipice, termenii abstracţi sunt categorii non-prototipice, care au nevoie de un tip diferit de organizare conceptuală coerentă cu un grad mai ridicat de abstractizare. Reprezentanţii cei mai de seamă pentru dezvoltarea acestei teorii (Lakoff 1975, 1987; Fillmore 1977; Rosch 1979) s-au opus listelor de trăsături semantice structurale şi generative, deşi acestea oferă suficiente argumente pentru stabilirea apartenenţei unui cuvânt la o categorie. Studii experimentale (Labov 1973; Rosch 1975) au scos în evidenţă invaliditatea teoriei clasice, pledând pentru o teorie a prototipului, adică o teorie capabilă să explice gradul de apartenenţă la o categorie şi să definească mai exact limitele neclare ale termenilor.

G. Lakoff (1987) spunea că teoria prototipului poate fi extinsă de la acele categorii care au atât un referent, cât şi un suport perceptual la toate categoriile lingvistice.

> „Conform teoriei prototipului, categorizarea umană este, esenţialmente, o problemă atât de experienţă umană, cât şi de imaginaţie, o problemă de percepţie, de activitate şi cultură, pe de o parte, şi de metaforă, metonimie şi imaginaţie mentală, pe de alta. Avem categorii pentru speciile biologice, pentru substanţele fizice, pentru artefacte, culori, relaţii familiale, emoţii, dar şi pentru unele categorii de propoziţii, cuvinte, sensuri. Avem categorii pentru orice face subiectul gândirii noastre. A schimba conceptul de categorie înseamnă să schimbăm felul în care noi înţelegem lumea" (Lakoff 1987, p. 8).

Conform acestei teorii, există câteva diferenţe între structurile concrete şi cele abstracte: structurile conceptuale abstracte au înţeles indirect, ele sunt înţelese prin relaţia lor sistematică cu structuri care au sensuri directe.

Deoarece se presupune că lexiconul înregistrează toate unităţile limbii care au un sens, ideal ar trebui să includă nu numai cuvintele, ci şi colocaţiile (idiomurile).

forma categorii. Fiecare model cognitiv este o structură care constă din simboluri. Există două tipuri de astfel de structuri: *building-block structures* şi *gestalt structures*.

[16] Categoriile cognitive interacţionează una cu alta şi se influenţează una pe alta, lucru care poate genera o schimbare a prototipului categoriei, a limitelor lui sau chiar a întregii structuri categoriale. Dincolo de contextul real în care apar categoriile, structura internă a categoriilor depinde de modelele cognitive şi culturale care sunt întotdeauna prezente când limba este procesată.

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

În practică, acest lucru este imposibil – probabil şi în teorie. Este o problemă de spaţiu. Teoretic, nu ai şti unde să te opreşti, deoarece colocaţiile alunecă spre construcţii formate liber şi se pot schimba de la vorbitor la vorbitor (Bolinger 1975, p. 105). D. Bolinger are dreptate când susţine că graniţa dintre colocaţii şi construcţii este vagă. Ce criterii ar putea fi folosite pentru a stabili dacă un grup de cuvinte formează o unitate lexicală sau nu? Decizia de a trata un grup de cuvinte ca element lexical se va baza întotdeauna pe aprecierea a cât de puternică este unitatea semantică formată de acel grup[17].

O cercetare atentă a anumitor arii din lexicon ridică probleme care nu sunt ipotetice sau posibile, ci sunt probleme care apar în procesul analizei practice lexicale[18]. Necesitatea de a lua în considerare lexicalizări complexe este evidentă, dacă ne gândim la investigaţia lexicală în termenii unui studiu al unei părţi a lexiconului, ca o reflectare a unei conceptualizări de adâncime. Orice lexicalizare a realităţii sau a unei experienţe, simple sau complexe, este o reflectare unică a unei conceptualizări (Verschueren 1981, p. 319).

Semantica cognitivă sugerează că o piedică importantă în faţa înţelegerii naturii idiomurilor şi a folosirii lor în predarea limbilor străine este faptul că ele sunt privite ca expresii lingvistice independente de sistemul conceptual; astfel sunt izolate unele de altele la nivel conceptual. Abordarea conceptuală poate oferi un aranjament al expresiilor idiomatice prin care să poată fi observat felul în care funcţionează. În felul acesta, putem să ne bazăm pe cunoştinţele noastre pentru a descifra sensurile idiomurilor; sensul lor poate fi văzut ca fiind motivat (poate fi dedus din părţile componente), şi nu arbitrar. Această abordare contrazice părerile tradiţionale, care susţin că idomurile sunt combinaţii arbitrare de forme (fiecare cu sensul ei). Dacă împărtăşim această părere, atunci putem afirma că idiomurile sunt predictibile (motivate). Şi totuşi, există cazuri când nu există niciun fel de predictibilitate pentru sensul unui idiom (de ex. *kick the bucket*).

BIBLIOGRAFIE

Allan 2001 = K. Allan, *Natural Language Semantics*, Blackwell, Oxford, 2001.

Bolinger 1975 = Dwight Bolinger, *Aspects of Language*, Harcourt Brace Jovanonvich, New York, 1975.

[17] Să luăm în considerare expresiile *to take a bath, to take a walk, to have breakfast, to have a haircut.* Toate aceste expresii sunt uşor de înţeles datorită sensului cuvintelor care le compun. Dar problema este: de ce *to* ***take*** *a bath* şi *to* ***have****e a haircut?* Formarea acestor expresii nu poate fi prezisă nici măcar pentru un vorbitor care cunoaşte toate cuvintele luate separat.

[18] O primă întrebare pe care vorbitorul şi-o poate pune este următoarea: Cum putem justifica includerea unor grupuri de cuvinte (ca *to beat around the bush* şi *to pronounce X and Y husband and wife*) în investigaţie dacă pretindem că facem **semantică lexicală**? Totuşi ar fi ciudat dacă am găsi numai categorii cu graniţe clar definite în descrierea unui fenomen care este continuu în schimbare (Verschueren, 1981, p. 319)

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

Fillmore 1977 = Charles Fillmore, *Topics in lexical semantics*, în R. W. Cole (ed.), *Current Issues in Linguistic Theory*, Indiana University Press, Bloomington, p. 76–138.
Ioniță 2004 = Diana Ioniță, *Categories of Language – Categories of the World*. Unpublished PH. D. Dissertation, University of Bucharest, 2004.
Jackendoff 1983 = R. Jackendoff, *Semantics and Cognition*, M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 1983.
Labov 1973 = William Labov, *The boundaries of words and their meanings*, în C. J. Bailey, R. Shuy (eds), *New Ways of Analysing Variation in English*, Georgetown University Press, Washington, D.C., 1975, p. 340–373.
Lakoff 1975 = G. Lakoff, *Hedges: A Study in meaning Criteria and the Logic of Fuzzy Concepts*, D. Reidel Publishing Company, Holland, 1975.
Lakoff 1986 = G. Lakoff, *Cognitive Semantics*, în „Versus. Quaderni di studi semiotici", XLIV–XLV, 1986, p. 119–153
Lakoff 1987 = G. Lakoff, *Women, Fire, and Dangerous Things*, Chicago University Press, Chicago, 1987.
Lakoff– Johnson 1980 = G. Lakoff, M. Johnson, *Metaphors We Live By*, Chicago University Press, Chicago, 1980.
Langacker 1987, 1991 = R. Langacker, *Foundations of Cognitive Grammar*, vol. I–II, Stanford University Press, Stanford, Ca., 1987, 1991.
Murphy 2002 = G. L. Murphy, *The Big Book of Concepts*, M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 2002.
Putnam 1975 = Hilary W. Putnam, *The meaning of 'meaning'. Mind, language and reality*, în „Philosophical Papers", II, 1975, p. 215–271.
Rosch 1975 = Eleanor Rosch, *The Nature of Mental Codes for Color Categories*, în „Journal of Experimental Psychology", I, 1975, nr. 4, p. 303–322.
Rosch *et alii* 1976 = Eleanor Rosch, C. Mervis, C. B. Gray, W. Johnson, *Basic Objects in Natural Categories*, în „Cognitive Psychology", VIII, 1976, nr. 3, p. 382–439.
Rosch 1979 = Eleanor Rosch, *The Principles of Categorization*, în Eleanor Rosch, Barbare Lloyd (eds), *Cognition and Categorization*, Lawrence Earlbaum, Hillsdale, N.J., 1979, p. 27–48.
Rosch 1999 = Eleanor Rosch, *Reclaiming concepts*, în „Journal of Consciousness Studies", VI, 1999, nr. 11–12, p. 61–77.
Talmy 2000 = L. Talmy, *Toward a Cognitive Semantics*, M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 2000.
Taylor 1989 = J. R. Taylor, *Linguistic Categorization – Prototypes in Linguistic Theory*, Clarendon Press, Oxford, 1989.
Tye 2000 = M. Tye, *Consciousness, Color, and Content*, M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 2000.
Verschueren 1981 = N. J. Verschueren, *Problems of lexical semantics*, în „Lingua", LIII, 1981, p. 317–351.
Waxman–Booth 2000 = S. R. Waxman, A. E. Booth, *Principles that are invoked in the acquisition of words, but not facts*, în „Cognition", LXXVII, 2000, nr. 2, p. 33–43.

COGNITIVE LINGUISTICS AND LINGUSTIC CATEGORIZATION (*Abstract*)

The aim of this article is to explore some aspects of linguistic categorization, starting from the assumptions of cognitive linguistics, with application to some idiomatic constructions. Because cognitive linguistics sees language as embedded in the overall cognitive capacities of mankind, topics of special interest for cognitive linguistics will be identified and described including the structural characteristics of natural language categorization, the functional principles of linguistic organization,

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)

the conceptual interface between syntax and semantics, the experimental and pragmatic background of language in use, and the relationship between language and thought.

Cuvinte-cheie: *categorizare, cognitiv, principii funcţionale, interfaţă conceptuală.*
Keywords: *categorization, cognitive, functional principles, conceptual interface*.

Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31
mihai.zdrenghea@softwaredesign.ro

BDD-V693 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 07:55:56 UTC)